

LBRIS

We know
books

MARILENA ROTARU
Camilian Demetrescu

ÎN APĂRAREA
SACRULUI

album jurnal

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI

2024

LBRIS

We know
books

*Lui Tudor,
la începutul călătoriei
în lumea fabuloasă a imaginii artistice*

„Fiecare biserică este Centrul Universului. Axis Mundi, coloană vertebrală a bisericii, unește Cerul și Pământul cu lumea subterană a morților. Din înaltul crucii și până în pragul portalului, Axis Mundi străbate cele trei niveluri ale Mântuirii: Întruparea, Răstignirea și Învierea din morți. Fiecare altar e legat prin axul cosmic cu Steaua Polară, simbol al tronului dumnezeiesc.”

„Hristos, Soarele care nu apune niciodată, este «Solstițiul etern»”.

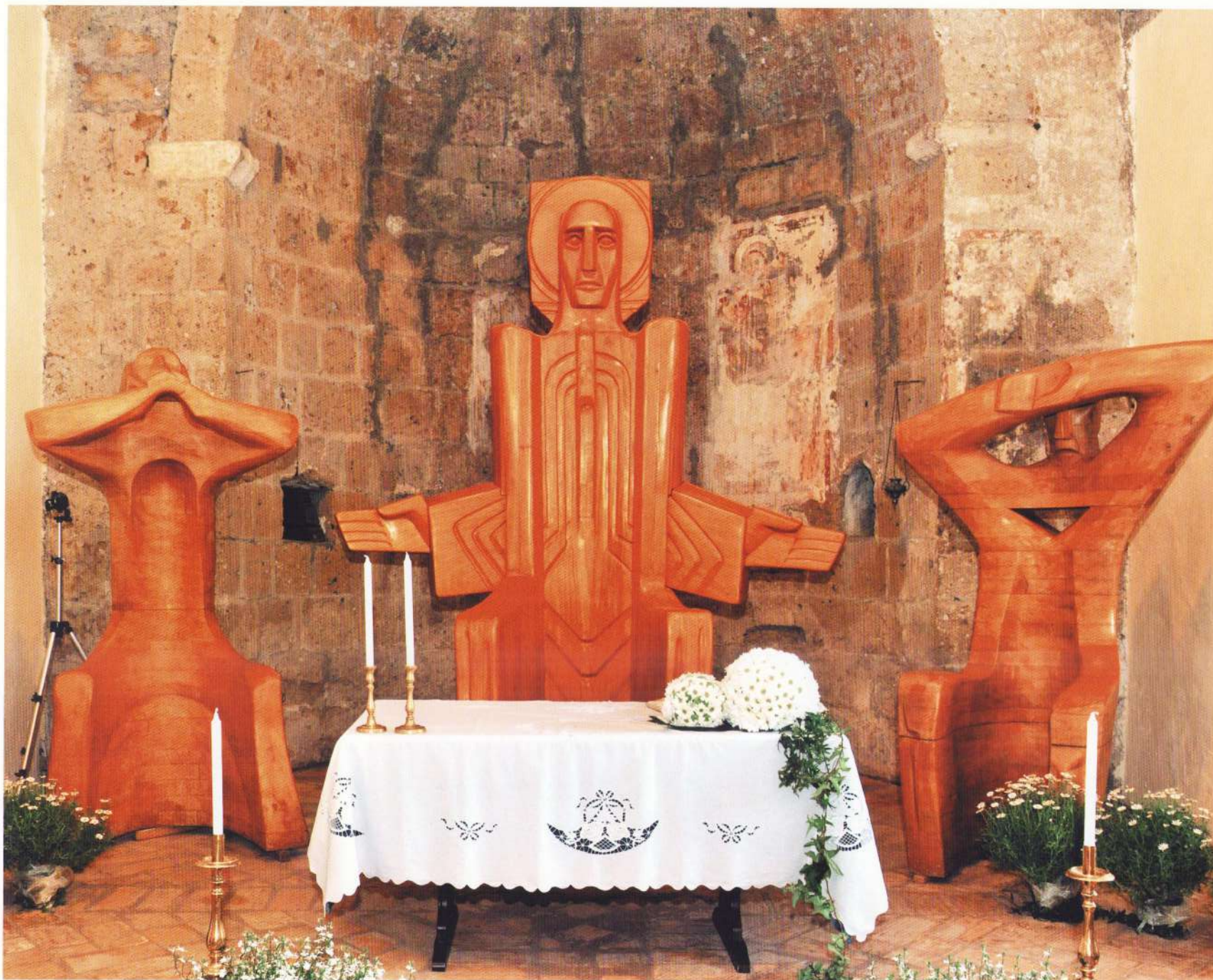
Camilian Demetrescu, „Exil. Întoarcerea la Simbol”, Editura MNLR, pag. 108

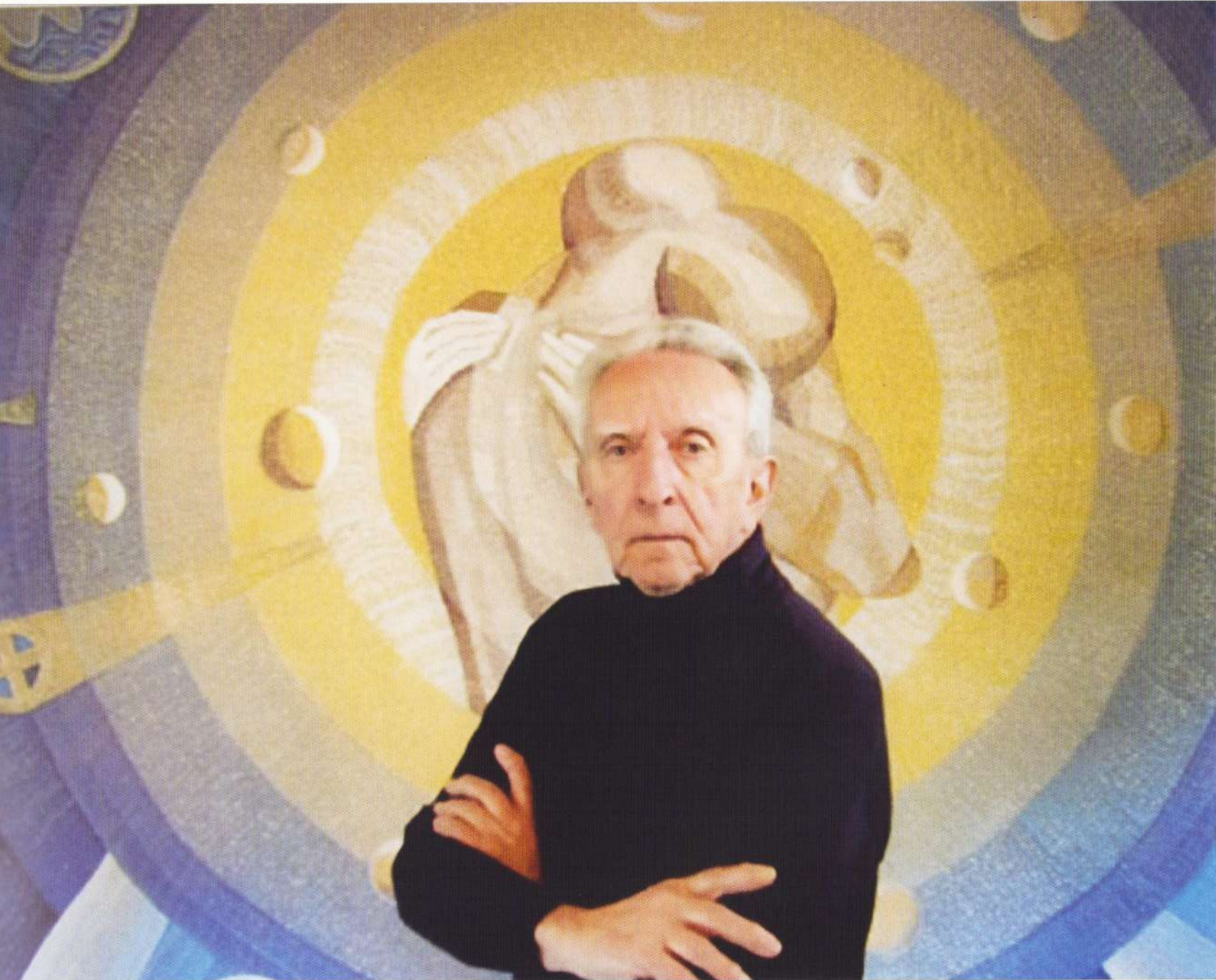

„.... pe mine reconvertirea la ortodoxie în pământ străin m-a eliberat.”

Camilian Demetrescu

„Arta actuală a lui Camilian Demetrescu pare destinată unui om contemporan amenințat să piardă treptat toate libertățile pe care abia a învățat să le cunoască, fiind acesta, probabil, prețul pe care civilizația noastră va trebui să-l plătească pentru a evita o catastrofă termonucleară.

Demetrescu a ales ca temă a operei sale simbolurile creștinismului originar și ale ebraismului, deoarece, cum el însuși mărturisește «civilizația occidentală se sprijină încă pe aceste mituri.» El propune o lectură a simbolurilor biblice prin intermediul limbajului gestual al mâinii, inspirat din iconografia romanică și mai ales bizantină, ce evocă fascinația icoanelor greco-ortodoxe ale copilăriei sale.

Dar, dincolo de referința la anumite semnificații biblice, acest limbaj gestual sugerează vastitatea posibilităților creatoare ale omului, care, asemenea cosmosului, are mult mai multe dimensiuni decât ne putem imagina și decât am învățat în școli, aici în Occident, de trei mii de ani încoace.

Artistul știe, și vrea s-o spună prin arta sa, că fiecare eveniment cotidian, în aparență insignifiant, are în schimb o semnificație simbolică, ilustrează un simbolism primordial, transistoric, universal; și că actul de descifrare a acestor semnificații simbolice, religioase, ale evenimentelor poate să devină un instrument de iluminare și de mântuire.

Conversiunea artistică a lui Demetrescu (în ultima sa expoziție pe care am văzut-o la Paris, în 1978, expunea opere așa-zis abstracte, deși inspirate de mitologii arhaice) e legitimată de o profundă conversiune existențială: a ales să trăiască într-o lume țărănească, a restaurat cu mâinile lui o biserică romanică unde și-a transferat atelierul (dar care a rămas biserică), s-a reapropiat de creștinism, deoarece, cum spune, «simțeam o mare nevoie de a mă confrunta cu o religie încă vie, de a da un sens istoric experienței artistice.»

Camilian Demetrescu crede că redescoperirea simbolurilor creștine primitive poate să redeștepte interesul pentru gândirea neoplatonică, fundamentală în aprofundarea valorilor creștine

autentice. Dar mai mult decât atât: convins că în creștinism au intrat în confluență anumite valori din mitologia antică, și că, deci, acest patrimoniu de mituri și simboluri face parte integrantă din Vechiul și Noul Testament, el crede că, redescoperind semnificația acestor simboluri, omul contemporan mai poate coborî la izvoarele arhetipale ale experienței umane, pentru a-i înțelege mai bine propriul destin.”

Și poate că nu greșește. Sper ca această expoziție romană să fie înțeleasă și apreciată în adevăratul ei sens.

Mircea Eliade, Paris, septembrie 1981
Catalogul expoziției „Pentru a înfrânge balaurul”, Roma, 1981

„În urmă cu șapte ani am avut onoarea și bucuria de a susține un seminar despre simbol împreună cu Camilian Demetrescu la Meetingul pentru Prietenia între Popoare de la Rimini. În același timp, am putut admira minunata expoziție a lucrărilor sale concepută special pentru această ocazie.

A fost una dintre marile descoperiri ale vieții mele. Am lucrat mult timp la problema simbolului și a simbolisticii în cursurile mele de istorie a religiei de la Universitatea din Louvain. Cu Demetrescu a fost pentru mine o adevărată cufundare în simbol ca «limbaj al misterului» și o modalitate de acces la mister care devine revelație. O lume nouă s-a deschis contemplației.

Artistul ne duce să descoperim aceste zone misterioase pe care le-a explorat pentru a dezvălui rădăcinile existenței, ale vieții, ale bucuriei, ale beatitudinii, pentru a înțelege sensul eternității.

Am petrecut multe ore contemplându-i tapiseriile, mari și nu atât de mari, dar toate de o strălucire extraordinară. Când, în urma unei vizite la expoziția sa, citești un text, cuvintele capătă o nouă profunzime.

Cu Demetrescu, simbolul devine creator.”

Julien Ries
Profesor emerit al Universității Catolice din Louvain

CUM SE DESCHID DRUMURILE

„Du-te să vezi biserica lui Camilian Demetrescu din Italia”, îmi repeta la telefon Vintilă Horia în august 1991, revenit de câteva zile de la Gallese, același îndemn de la despărțirea din octombrie 1990, la Madrid, când auzeam prima dată numele artistului român. „E una din minunile timpului nostru. Du-te să vezi cum lucrează Dumnezeu în destinul unui artist creștin. Nu este doar un subiect pentru «Memoria exilului românesc»! Mai mult, este o cale de a ajunge, mai profund, la tine însăși! Sunt sigur că n-ai să mai fii aceeași!” Câtă dreptate avea! Peste opt luni, la 4 aprilie 1992, Vintilă Horia își începea călătoria la cele veșnice. Îndemnul lui era obsedant de viu în memoria mea, dar încă nu găsisem soluția să-l pot urma. O găsisese Camilian Demetrescu, în august 1993, când mi-a telefonat, prin centrala televiziunii, în redacție. „Vă caut la îndemnul regretatului meu prieten, Vintilă Horia. Ne putem vedea?” Peste câteva minute m-am întâlnit cu el și cu Mihaela, soția lui, în Herăstrău. Au scos trei scaune din autorulota cu care veniseră din Italia și câteva sucuri de fructe. Mai bine de două ore am vorbit ca vechi și buni prieteni care se regăsiseră și-și împărtășeau tot ceea ce era de înțeles și de neînțeles în România aceluia timp. Mi-au povestit venirea din 1990, după douăzeci și unu de ani de exil, cu trăiri desprinse dintr-un coșmar. Veniți cu dor, cu brațele deschise acasă și cu TIR-uri pline cu ajutoare, prinși în febra mine-riadei. Avea să-și descrie marasmul în jurnal: „Trebuia să plec cât mai repede... Mă întorc din

exil în exil. Voi mai putea fi vreodată altceva decât un exilat? Nici nu mai știu ce înseamnă să nu fii. Accept. Am respirat, am existat: oxigen, pâine, metabolism românesc. Cu acest corp alcătuit acum, după douăzeci și unu de ani, din oxigen, apă, grâu, timp italian. Doar sufletul și memoria mi-au rămas din ce eram înainte de 16 mai 1969. Mă întorc acasă de acasă. Dar mă voi mai putea întoarce încă o dată acasă?... Să mă întorc în infern? De ce nu, îmi spun îngerii curajului. Cei prudenți îmi spun: așteaptă. Ah, dacă m-aș putea duce așteptând..." A revenit în 1993, anul întâlnirii noastre, cu un proiect susținut de un număr impresionant de italieni: tipărirea Bibliei, în versiunea Gala Galaction și Vasile Radu, tradusă direct din greacă și aramaică. Fiecare italian a sponsorizat un exemplar al acestei biblii destinate românilor. Cel care o primea avea datoria să-i mulțumească fratelui italian printr-o scrisoare. Au intrat prin nordul țării și de acolo au început să împartă bibliile. Și-au umplut sufletele de bucurie în Maramureș în fața frumuseții locurilor și a oamenilor. „Dar dezamăgirea și tristețea nu ne-a ocolit”, povestea Camilian Demetrescu. „Împărțind bibliile la diferite biserici ale satelor, ne-a fost dat să asistăm la războiul româno-român dintre ortodocși și greco-catolici! Făcând acest proiect, dincolo de vreo rațiune politică sau economică, credeam că efectul iubirii de frate, al trezirii spirituale, va funcționa! Da' de unde!”

În acel august se mai aflau la București câteva personalități ale exilului: profesorul Alexandru Ciorănescu din Tenerife, Lucia Soreanu, soția poetului Ion Șugariu și pictorul Emil Ciocoiu din Aachen, cu soția sa, violonista Rodica Daniela Ciocoiu, părintele Octavian Marc din Düsseldorf. Cum de-a lungul acestei prime convorbiri, Camilian Demetrescu își exprimase de mai multe ori dorința de a vorbi și cu alți exilați români și cu vârfurile intelectualității din România, pentru a identifica soluții și căi comune de lansare a unui proiect de țară vital în acel moment, m-am gândit să organizez o întâlnire la Biserica Stavropoleos. Părintele Marchiș și Banu Rădulescu, fondatorul «Memoriei», revista gândirii arestate, au fost în acea duminică după-amiază gazdele întâlnirii. Vârfurile societății române de atunci, cu care Camilian Demetrescu voia să aibă dialog, nu s-au arătat. Eram, în curtea bisericii, ca o familie răspândită pe mai multe meleaguri, ai cărei membri se cunoșteau vag sau deloc și care se reunea cu ocazia unui eveniment major: nuntă sau înmormântare. O stânjeneală politicoasă și o dezamăgire față de marii absenți bloca dialogul pe care Camilian Demetrescu și-l dorea cu ardoare. La un moment dat, cu un surâs amar, a spus: „Măcar o șuetă bună să facem!” Provocarea a funcționat, și chiar s-au înjghebat dialoguri pline de substanță în jurul proiectelor «Memoriei», dezvoltate de Banu Rădulescu ca o formă de justiție. Se vorbea, într-un deplin acord, de nevoia unei reconstrucții morale. „Drumul spre această trezire, spunea Camilian Demetrescu, nu poate fi decât unul spiritual, adică religios.

Avem busola: Biblia. ” Spre seară, m-am apropiat de profesorul Ciorănescu încercând să-l scot din tăcerea acoperită de cel mai bonom surâs. „Iar vrei să mă pui în furculiță ca la interviul de acum doi ani?” „Domnule profesor, vreau să aflu... cum ați trăit exilul, ce a însemnat pentru dumneavoastră exilul? Știu că nu e ușor, că trebuie să coborâți în răni adânci... Dar trebuie să împărtășiți experiențele acestor ani...” „Uite ce e, eu nu am acum inspirație să spun ce a fost și cum a fost exilul. Am doar întâmplări ale vieții mele. Dar ca să-ți spun ceva ce exprimă exilul și mă exprimă, trebuie să-l parafrazez pe Nichita Stănescu: «Eu sunt o pată de sânge care vorbește! Românește! Și noi, toți exilații, asta suntem!» După un moment în care mi se părea că nu mai respira nimeni, l-am auzit pe Camilian Demetrescu: „Ni s-au dat multe încercări și sacrificii ca să facem ceva cu ele. În tradiția călugărilor iconari exilul e condiția întăririi spiritului creator, a pășirii în sfintele taine... Am mai făcut această mărturisire: pe mine reconvertirea la ortodoxie în pământ străin m-a eliberat.”

Camilian Demetrescu s-a născut la 18 noiembrie 1924 la Bușteni. Absolvent al Liceului Militar Mihai Viteazul din Tg. Mureș (refugiat la Timișoara după cedarea Ardealului), licențiat al Școlii de Belle Arte din București (elev al lui Camil Ressu și Alexandru Ciucurencu), în paralel urmează cursuri de medicină și filosofie. Membru fondator al Uniunii Artiștilor Plastici. În 1966 publică la editura Meridiane volumul de estetică și gramatică a culorii intitulat „Culoarea – suflet și retină.” În 1969 cere azil politic în Italia. Din 1970 expune în Italia și în Franța. Statul italian îi organizează expoziții la Bienala din Veneția, la Parma în Palazzo della Pilota în 1975, la Viterbo în Palazzo dei Priori în 1977, la Roma la Calcografia Nazionale în 1980.

Restaurarea în 1977 a unei biserici romanice din anul 1000 și întâlnirea cu Mircea Eliade din 1979 îl determină să renunțe la abstractism și să se dedice unui figurativ de inspirație religioasă.

Activează în cadrul exilului politic, publică în presa diasporei, participă la diferite acțiuni și congrese. Organizează expoziții în mai toate orașele mari din Italia, dar și în Franța. Descoperind și fiind el însuși descoperit de mișcarea «Comunione e liberazione» de la Rimini, face expoziții programatice: „Pentru a înfrânge balaurul”, „Dragonul și utopia”, „Drumul crucii atomice”, „Imposibilul Paradis”, „Hierofanii - Simboluri paralele”.

Lucrările sale sunt prezente în mai multe biserici. În 1986 este invitat de Comisia Pontificală pentru Artă din Vatican, împreună cu 33 de artiști europeni, să ilustreze „Divina Comedie.”

La Editura „Il Cerchio” din Rimini îi apar cărțile: „Paradoxuri ale secolului XX, Exil” (1995), precum și volumele dedicate simbolului în arta romanică: „Solstițiul etern” (bazilicile din Italia

centrală) și „Proverbe de piatră” (Domul din Piacenza și Ferrara). Publică la București, la Editura Albatros, volumul memorialistic „Exil. Încercările labirintului” (1997) și apoi „Exil. 1995-2009. Întoarcerea la simbol”, la Editura Muzeului Literaturii Române (2009). Publică în două ediții Biblia tradusă de Gala Galaction. Ține conferințe la Școala de la Sighet și la Facultatea de Arhitectură din București.

În 1990 i se conferă la Roma premiul internațional „Labirintul de argint”, premiu atribuit anterior scriitorului Jorge Luis Borges, teologului Julien Ries, filosofului Augusto del Noce, istoricului Reynald Secher. În 1991 Fundația Adenauer și Parlamentul italian îi acordă premiul internațional „La Pleyade”.

În 1995 susține la Rimini, împreună cu teologul Julien Ries (discipol al lui Mircea Eliade) un seminar de trei zile pe tema simbolurilor în civilizația creștină. Mai bine de două decenii susține nenumărate conferințe în centre culturale, universități, asociații culturale, pe teme de artă și cultură spirituală.

În noiembrie 2000, Președintele Emil Constantinescu îi acordă Ordinul Steaua României în grad de Mare Ofițer, iar în 2006 primește ordinul Commendatore della Repubblica Italiana.

Biserica romanică cisterciană dedicată sfinților Filippo și Giacomo
la 47 de ani de la restaurare

